

Kur'an'da İzzet Kavramının Anlam Derinlikleri ve Bağlamsal Kullanımları¹

Ömer Okuyucu²

Doktora Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi,

Temel İslam Bilimleri, Tefsir Ana Bilim Dalı,

omer19a@gmail.com, ORCID: 0009-0000-9631-4431

Özet

İzzet kavramı, Kur'an-ı Kerim'de hem olumlu hem de olumsuz bağlamlarda ele alınmakta ve iki temel anlamı içermektedir. Birincisi, Allah, Peygamber ve müminlere atfedilen yüce ve hakiki izzet; ikincisi ise kafirler, münafıklar ve müşriklere atfedilen ve kınanan sun'i izzet anlamıdır. Kur'an'da on bir yerde geçen izzet kelimesi, aynı kökten türeyen fiil ve isim formlarıyla birlikte toplamda 110 ayette yer almaktadır. Bunlar arasında Allah'ın "Aziz" sıfatı, 99 ayette Allah'ın yüceliğini ve her şeye galip olmasını ifade eder. Bununla birlikte, izzet kelimesi bazı ayetlerde kafirlerin kibir ve inatçılıklarına işaret eden olumsuz anlamda da kullanılmıştır.

Bu makale, izzet kavramının Kur'an-ı Kerim'de nasıl farklı şekillerde kullanıldığını analiz ederek hem lügat hem de terim anlamlarını detaylandırmaktadır. Kavramın olumlu (övülen) ve olumsuz (yerilen) kullanımını ayetler çerçevesinde ortaya koymaktadır. Çalışma, izzetin dilsel kökenini, Arapça klasik sözlüklerdeki kullanımını ve Kur'an ayetlerindeki çeşitli bağlamlarda aldığı farklı anlamları incelemektedir. Ayrıca, izzetin Allah'ın, Peygamber'in ve müminlerin sıfatı olarak geçmesinin yanı sıra, münafıklar ve kafirlerin kibir ve gurur olarak nitelendirilen izzetiyle nasıl tezat oluşturduğunu da vurgulamaktadır. İzzet, müminler için yüksek ahlaki bir vasıf olup, Allah'a olan sadakatin ve teslimiyetin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, kibir ve gururla birleşen izzet, Kur'an'da yerilen bir özellik olarak nitelendirilmiştir.

Bu çalışma, izzet kavramının Kur'an bağlamındaki derinliğini ve anlam çeşitliliğini ortaya koyarak, müminlerin bu kavramı nasıl doğru bir şekilde anlaması gerektiğini açıklamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'an, Kur'an Kavramları, Övülen İzzet, Yerilen İzzet

Depths of Meaning and Contextual Uses of the Concept of Izzat in the Quran

Abstract

The concept of *izzet* in the Qur'an is addressed in both positive and negative contexts, encompassing two main meanings. The first refers to the exalted and true *izzet* attributed to Allah, His Messenger, and the believers; the second refers to the condemned false *izzet* associated with disbelievers, hypocrites, and polytheists. The term *izzet* appears in

¹ Bu makale halen hazırlamakta olduğumuz "Kur'an'da İzzet ve Zillet Kavramlarının Semantik Tahlili" adlı doktora çalışmamızdan üretilmiştir.

² Sorumlu Yazar/Corresponding author

eleven instances in the Qur'an and, including its related verbal and nominal forms, occurs in a total of 110 verses. Among these, the attribute "Aziz" is mentioned in 99 verses, denoting Allah's majesty and His supremacy over all things. In a few verses, *izzet* is also used in the sense of condemned arrogance and pride associated with disbelievers.

This article aims to analyze the different meanings of the concept of *izzet* as it appears in the Qur'an, exploring both its linguistic and terminological definitions. It examines *izzet*'s etymological roots, its usage in classical Arabic dictionaries, and how it conveys different meanings depending on the context of the Qur'anic verses. Additionally, the study highlights the distinction between the positive *izzet* attributed to Allah, His Messenger, and the believers, and the negative *izzet* associated with the arrogance and stubbornness of disbelievers and hypocrites. For believers, *izzet* is seen as a high moral quality, symbolizing loyalty and submission to Allah. Conversely, when *izzet* is combined with arrogance and pride, it becomes a condemned trait in the Qur'an.

This study aims to elucidate the depth and breadth of the concept of *izzet* within the Qur'anic context, providing insight into how believers should properly understand and embody this concept.

Key Words: Tafsir, Quran, Quranic Concepts, Praised Honor, Blamed Honor

Giriş

Kavramlar, bir düşüncenin ya da metnin doğru ve derinlemesine anlaşılabilmesi için temel yapı taşlarıdır. Bir konuya ilişkin kavramların hatalı anlaşılması veya eksik öğrenilmesi, bütün meselenin yanlış yorumlanmasına sebebiyet verecektir. Bu nedenle, herhangi bir konu ya da düşünceyi doğru ve eksiksiz bir şekilde anlamak, o meseleye ilişkin kavramları tam olarak kavramak ve doğru bir şekilde ifade etmekle mümkündür. Bu çalışmanın ana hedefi Kur'an-ı Kerim'de geçen izzet kavramının farklı bağlamlardaki kullanımını analiz ederek, olumlu ya da olumsuz anlamlarını incelemektir. Ayrıca, izzet kavramının dilsel ve terim anlamlarını inceleyerek, Kur'an'daki farklı bağlamlarda bu kavramın nasıl anlam kazandığını tespit etmeye çalıştık.

Kur'an-ı Kerim'deki bir kavram, her ayette aynı anlamı ifade etmeyebilir. Kur'an içindeki kavramlar, ayetin bağlamı (öncesi-sonrası) ve Kur'an bütünlüğü çerçevesinde değerlendirildiğinde, temel anlamının ötesine geçerek farklı anlamları çağrıştıracak şekilde kullanılabilir. Bu nedenle, Yüce Allah'ın muradını doğru şekilde anlayabilmek için, Kur'an'daki kavramların anlamlarının ve eksiksiz bir şekilde ortaya konması gerekmektedir.

İzzet kavramı, Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette yer almakta ve aynı kökten türeyen fiil ve isim formlarıyla birlikte toplamda 110 ayette geçmektedir. *Aziz* sıfatı ise, çoğunlukla Allah'ın

isimlerinden biri olarak kullanılır. İzzet kavramı, Allah, Peygamber ve müminlerle ilişkilendirildiği yerlerde olumlu bir anlam taşırken; kafirler, müşrikler ve münafıklarla ilişkilendirildiğinde kibir, gurur ve inat gibi olumsuz anlamlara sahiptir.

Ülkemizde kavramlar üzerine pek çok çalışma yapılmış olmasına rağmen, izzet kavramı üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. Yaptığımız incelemeler sonucunda, İsmail Çaylak tarafından yazılmış "Kur'an'da İzzet ve Zillet Kavramı" başlıklı bir yüksek lisans tezi dışında konuya ilişkin yeterli araştırmaya ulaşamadık. Biz de bu çalışmamızda, klasik Arapça sözlükler, Kur'an-ı Kerim tefsirleri ve ilgili literatür üzerinden kavramsal bir analiz yöntemi kullanarak izzet kavramını incelemekteyiz. Bu bağlamda, izzet kelimesinin anlam tahlilini yaparak, kelimenin kökü, anlamları, benzer ve zıt kavramlarını ele almayı amaçlıyoruz. Öncelikli olarak kadim Arapça sözlüklerde kelimenin anlamını ele alacak, ardından Kur'an'daki ayetler çerçevesinde izzet kavramının farklı bağlamlardaki kullanımını ve anlamlarını inceleyeceğiz.

1. İzzet Kelimesinin Anlamı

1.1.Lügat Anlamı

عَزَّ - يَعِزُّ şeklinde ikinci babdan gelir. "Değerli, güçlü, yenilmez olmak" anlamındadır. Mastarı عَزَّزَةً şeklinde (ع) harfinin üstün okunması ile yapılır. "Aziz, muteber, şerefli" manaları ile birlikte nadir olmak, az bulunmak, pek rastlanmamak, tahakküm, üstün gelme bakımından eş benzeri olmamak manalarına da vardır.³ (ع) harfi fetha ile okunduğunda (عَزَّ - يَعِزُّ) "sert, sıkı, güçlü, şiddetli, zorlu olmak, daha güçlü olmak, ciddileşmek" manalarını ifade eder. İzzet zilletin zıddıdır. (عَزَّ) kelimesindeki (ع) ve (ز) harfi sahih bir kökten gelir ve güçlü, kuvvetli, kuvvetlilik, şiddet,

³ Halil b. Ahmed el-Ferâhîdî, *Kitâbu'l-Ayn* (Beyrut: Darul Kutubul Ulum, 2003), c 3 s 145.; Ebu Mansur el-Ezherî, *Tezhib el-Luga* (Beyrut: Daru İhyai al-Turas al-Arabi, 2001), c 1 s 83.; Hüseyin Ahmed ibn Faris b. Zekeriyya, *Makayis el-Luga* (Tunus, 1979), c 5 s 38.; Vankulu Mehmet Efendi Çev. Mustafa Koç, Eyüp Tanrıverdi, *Vankulu Lügati* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2014), c 1 s 986.

zor; enerji, dinçlik, yapabilme, kadir olma; hakkından gelmek, mecbur etmek gibi manaları da vardır. (رَجُلٌ عَزِيزٌ) dendiğinde ‘adam güçlüdür, yenilmez ve hakkından gelinmez’ anlamındadır.⁴

İzzet, kuvvet ve zafer anlamına da gelir. Aynı zamanda, bir tartışmada karşısındaki kişiye galip gelme anlamı taşır. (مَنْ عَزَّ بَرًّا) kelimesi, 'gasp etme' anlamında kullanılır. (مَنْ عَزَّ بَرًّا) ifadesi, 'Üstün gelen gasp eder' anlamına gelir. Bu ifade, 'Tartışmada bana üstün geldi' mealindeki ayette de bu şekilde kullanılmıştır.⁵

1.2.İstilah Anlamı

‘İzzet’ kelimesi ‘insanın mağlup olmasını engelleyen bir haldir.’⁶ Aşağılanmayı ve buna katlanmayı reddetmektir.⁷ Allah Teala tarafından salih kullarına verilen, düşmanları üzerinde üstünlük ve hakimiyet kazanmalarına yardımcı olan bir sıfattır.⁸ Yüce Allah’a bağlanmak, ruhu zillete düşebilecek durumlardan uzak tutmak, arzuların esaretinden, açgözlülüğünden kurtulmak ve Allah’ın dışında hareket etmemektir.⁹

İzzet kelimesinin lügat ve ıstılah anlamları arasında bir bağlantı vardır. İstılah anlamı insanın başkaları tarafından tahakküm altına alınmasını engelleyen bir durumu ifade etmekten lügat anlamı güç, kuvvet ve hakimiyeti ifade eder.

(عَزَّ) maddesi Kur’an-ı Kerimde yüz yirmi yerde geçmektedir. Bu kullanımın iki ayeti mazi, bir ayeti muzari, on iki ayeti mastar, doksan dokuz ayeti sıfat-ı müşebbehe, dört ayeti ismi tafdil ve iki ayeti isim formundadır.

"Kur’an-ı Kerim’de geçtiği ayetlere baktığımızda altı manada kullanıldığını görmekteyiz.

⁴ İbn Manzur, *Lisanül Arap* (İran Kum: Neşru Edip el-havze, 1984), c 5. s 374.

⁵ Rağıb el-İsfehâmî Çev: Prof. Dr. Abdülbaki Güneş, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yolcu, *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü* (İstanbul: Çıra Yayınları, 2012), s. 697.

⁶ Rağıb el-İsfehâmî Çev: Prof. Dr. Abdülbaki Güneş, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yolcu, *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*, s 636.

⁷ Celalettin Es-Suyuti, *Mu'cemu Mekalid-ül Ulum* (Kahire: Darul êdâd, 2004), 203.

⁸ İmam Kurtubi, *El-Camiu Li-Ahkami'l Kur'an*, çev. M. Beşir Eryarsoy (İstanbul: Buruc Yayınları, 2000), 7182.

⁹ Dr. Muhammed B. Abdullah el-Habadan, “İzzet: Kökeni, sebepleri ve geçtiği yerler” (Nur el-İslam Vakfı, ts.),5.

- a. (المنعة) Yenilmezlik, dayanıklılık, kuvvetli olmak. “Allah üstün ve güçlüdür, hüküm ve hikmet sahibidir.”¹⁰
- b. (العظمة) Büyüklük, ululuk, haşmet ve azamet. “İblis, “Senin kudretine Andolsun ki rabbim, içlerinden samimi kulların hariç, insanların topunu kesinlikle yoldan çıkaracağım.”¹¹
- c. (الحمية) Bağnazlık, fanatiklik, kibir. “İnkâr edenler, bu uyarıya kulak verecekleri yerde, gurura kapılmış ve ayrılığa düşmüşlerdir.”¹²
- d. (الغلظة) Sertlik, kabalık, düşmanlık, husumet, sert ve katı davranmak. “Ey iman edenler! Sizden kim dinden çıkarsa bilsin ki Allah öyle bir kavim getirir ki Allah onları sever, onlar da Allah’ı severler; müminlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı vakarlıdırlar...”¹³
- e. (الشدّة) Güç, kuvvet, dayanma gücü. “Bu, Allah için güç de değildir.”¹⁴
- f. (القوة) Güç, derman, takat, dinçlik, desteklemek. “Biz kendilerine iki kişi göndermiştik ama ikisini de yalancılıkla suçladılar. Bunun üzerine bir üçüncü elçiyle destekledik. Onlar “Biz size gönderilmiş elçileriz” dediler.”¹⁵

2. İzzet Kelimesi ile İlgili Kelimeler

- 2.1. (القوة) Kuvvet, güç, yapabilme, kadir olma, zor, zorluk; (وَعَزَّزْتُ الْقَوْمَ أُعَزَّرْتُهُمْ...) “Kavmimi destekledim ve onlar güçlü oldular.”¹⁶ “فَعَزَّزْنَا بِبَالٍ” “Biz kendilerine iki kişi göndermiştik ama ikisini de yalancılıkla itham ettiler. Bunun üzerine bir üçüncüyle destekledik. Onlar “Biz size gönderilmiş elçileriz” dediler.”¹⁷ Bazen bir varlıktaki içsel enerjiye, güce ve yapıya kuvvet denilmektedir.¹⁸ İzzet kuvvetin varlığına delildir. Kuvvetli olmayan bir

¹⁰ Nisa 4/158

¹¹ Sad 38/82

¹² Sad 38/2

¹³ Maide 5/54

¹⁴ Fatır 35/17

¹⁵ Yasin 36/14

¹⁶ İbn Manzur, *Lisanül Arap*, c 5 s 377.

¹⁷ Yasin 36/14

¹⁸ Rağıb el-Isfehâni Çev: Prof. Dr. Abdülbaki Güneş, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yolcu, *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*, 882.

kimsenin izzet sahibi olması çok mümkün değildir. İzzet sahibi olmak bir nevi kuvvetli olmayı da gerektirir.

2.2. (الشدة) Bir şeydeki kuvvete delalet eder. (شَدَّدْتُ الْعَقْدَ شِدَاً أَشَدَّهُ) “Düğümü daha da sıkılaştırdım.”¹⁹

3. İzzet Kelimesinin Geçtiği Ayetler

3.1. Allah'ın Sıfatı Olarak Geçtiği Ayetler

Allah Teala'nın en güzel isimleri arasında “izzet” kelimesi de geçmektedir. “O, kendisinden başka hiçbir ilah bulunmayan Allah'tır; O mülkün gerçek sahibi, kutsal, barış ve esenliğin kaynağı, güvenlik veren, gözetip koruyan, mutlak güç sahibi, düzeltip ıslah eden ve dilediğini yaptıran ve büyüklükte eşsiz olan Allah'tır. Allah, onların ortak koştuklarından uzaktır.”²⁰ “İzzet kelimesinin buradaki manası Allah Teala'nın her şeye galip olmasıdır. İzzet sadece Yüce Allah'a mahsustur. Her “aziz” onun izzeti karşısında boyun eğer.²¹ Gazali Allah'ın “Aziz” ismi ile ilgili şu açıklamayı yapmıştır: “Benzeri bulunmayan, her şeyin O'na muhtaç olduğu ve kendisine ulaşmanın mümkün olmadığı” anlamlarına gelir. Bu üç mana bir araya gelmedikçe “Aziz” ismi kimseye verilemez.²² Sa'di ise “izzet” kelimesine üç mana vermiştir. Kuvvet (القوة), galip gelme (الغلبة), güçlük ve zorluk (الامتناع). Allah'ın “kuvvet” sıfatı “kavîy” ve “metîn” sıfatlarına delalet eder. Allah'ın “kuvvet” sıfatı en büyük sıfatlarındandır. Mahlukatta bulunan hiçbir büyüklük ve kuvvet Allah'ın “kuvvet” sıfatına yaklaşamaz ve ulaşamaz. Allah'ın “imtina” sıfatı O'nun hiçbir şeye muhtaç olmadığını gösterir. Hiçbir şey Allah'a zarar ve fayda veremez. “Galebe” sıfatı ise bütün kâinatın ve mevcudatın tasarrufunun Yüce Allah'ın elinde olduğunu gösterir. Hiçbir mahlukat Allah dilemedikçe hareket dahi edemez.²³

¹⁹ Hüseyin Ahmed ibn Faris b. Zekeriyya, *Makayis el-Luga*, 4/179.

²⁰ Haşr 59/23

²¹ Ebu İshak İbrahim bin El-Sirri El Zeccac, *Tafsîr Asmâ' Allâh al-ğusnâ* (Beyrut: Darul Maun Lit Türas, 1986), 34.

²² İmam Gazali, *El Maksadü'l Esnâ Şerhi Esmâillâhi'l Hüsna*, çev. Asım Cüneyd Köksal (İstanbul: Ketebe, 2022), 74.

²³ Abdurrahman Es-Sa'di, *Tafsîru Asmâ' Allâh al-ğusnâ*, thk. Dr. Ubaid b. Ali Al Ubaid, ts., 71.

Allah Teala Kur'an-ı Kerimin pek çok ayetinde kendisini "izzet" sıfatı ile tanıtmaktadır. 'İnkarcıların sözleri seni üzmesin. Çünkü bütün güç Allah'ındır. O hakkıyla işitendir hakkıyla bilendir.'²⁴ Bu ayeti kerimede Yüce Allah putperestlerin bätül sözlerinin, Allah'ın ortakları oldukları iddialarının peygamberimizi üzemeyeceğini zira bütün izzet ve şerefın, tam kuvvet ve kapsamlı üstünlüğün ancak kendine ait olduğunu bildirmektedir. Yüce Allah peygamberimizin yardımcısı, koruyucusu ve destekçisidir.²⁵ Her kim şan ve şeref istiyorsa bilsin ki, şan ve şeref bütünüyle Allah'a aittir...'²⁶ "İzzetin" bütünüyle Allah'a ait olması, bu kavramın insanlar açısından elde edilemeyeceği anlamında değil, insanların elde edebilecekleri her türlü onur ve mertebenin Allah'tan olduğunu ve ancak O'nun rızasına uygun olduğu takdirde değer taşıyacağını ifade etmektedir.²⁷ Bir diğer ayet ise izzetin Allah'a, Resulüne ve müminlere atfedildiğini belirtmektedir. Bu hakikat şu ayeti kerimede ifade edilmiştir: '...halbuki asıl üstünlük Allah'ın, peygamberinin ve müminlerindir. Fakat münafıklar bunu bilmezler.'²⁸

Bir kimse dünyada güç, kuvvet, yücelik ararsa bu Yüce Allah'a ibadetle mümkündür. Allah'ı inkâr edenler bu vasıfları putlaştırmış oldukları varlıklarda aramışlardır. Allah'ı inkâr edenler Allah'tan başka tapındıkları ilahlardan medet umar ve bu yolla izzet ve onur elde etmeyi arzu ederler. Yüce Allah bu durumu şu ayeti kerimede ifade buyurmuştur: 'Onlar, kendileri için kuvvet ve şeref (kaynağı) olsunlar diye, Allah'tan başka ilahlar edindiler.'²⁹ Tanrılara, Allah'ın huzurunda kendilerine aracılık etsinler ve azaptan kurtulmalarına vesile olsunlar diye yöneldiler.³⁰ Ayrıca Yüce Allah her türlü yakıştırmadan ve nitelemelerden uzaktır. "Mutlak izzet sahibi olan Rabbin, onların yakıştırmış olduğu nitelemelerden münezzehtir."³¹

İzzet kelimesini açıklarken "azlık" ve "nadir bulunma" anlamlarından bahsetmiştik. Bütün canlılar Allah Teala'nın kudret ve büyüklüğünün tecellisi ile yoktan var edilmiştir. İzzet kelimesi bu anlamda ayeti kerimelerde geçmektedir. 'Şüphesiz Allah, taneyi ve çekirdeği yarıp filizlendirendir. Ölüden diriye çıkarır. Diriden de ölüyü çıkarandır. İşte budur Allah! Peki (ondan)

²⁴ Yunus 10/65

²⁵ Ebu Cafer Muhammed B. Cerir et-Taberi, *Taberi Tefsiri (Me'âtilhu'l-Gayb)*, çev. Kerim Aytekin, Hasan Karakaya (İstanbul: Hisar Yayınevi, 1996), 4. 436.; Muhammed Ali Es-Sabüni, *Safvetü'l-Tefasir (Tefsirlerin Özü)*, çev. Prof. Dr. Sadrettin Gümüş, Yrd. Doç. Dr. Nedim Yılmaz (İstanbul: İz Yayıncılık, 2003), 7/3. 45.

²⁶ Fatır 35/10

²⁷ Komisyon, *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir* (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007), 5/4. 453-454.

²⁸ Münafıkun 63/8

²⁹ Meryem 19/81

³⁰ Zemahşeri, *Keşşaf Tefsiri* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2016), 4/240.

³¹ Saffat 37/180

nasıl çevriliyorsunuz. O, karanlığı yarıp sabahı çıkarandır. Geceyi dinlenme zamanı, güneşi ve ayı da ince birer hesap ölçüsü kıldı. Bütün bunlar mutlak güç sahibinin, hakkıyla bilen takdiridir.³² Bu iki ayet Allah Teala'nın birliğini, kudretini ve ilim ile hikmetini yansıtan varlıklardan söz etmektedir. Ekini tanelerinden ve ekilen meyveleri çekirdeklerinden çıkararak O'dur. Tohumu toprağa koymak, toprağı su ile sulamak gibi sebeplere bağlayarak ölüden diriyi çıkardığı gibi tohumdan bitkiyi veya meyveyi çıkarmaktadır. Geceyi sabahın nuruyla aydınlatan, günün yorgunluğundan arındıracak bir dinlenme vakti kılan, güneşi-ayı eşsiz bir hesapla yörüngesi etrafında döndüren O'dur. Bunlar Yüce Allah'ın takdirindedir. O eşsiz ve benzersizdir.³³

Allah Teala kâinatı yoktan var ettiği gibi yok edip yerine başkalarını yerleştirme gücüne de sahiptir. Bunun zor olduğunu düşünen inkarcılara şu ayeti kerime ile cevap vermektedir. ‘Allah'ın gök ile ve yeri hak ve hikmete uygun olarak yarattığını görmedin mi? Dilerse sizi giderir ve yeni bir halk getirir. Bu Allah'a hiç de güç gelmez.’³⁴

3.2. Müminlerin Sıfatı Olarak Geçtiği Ayetler

İzzet müminler için yüksek ahlaki bir vasıftır. Allah'a gönülden bağlı olan her mümin bu vasfa sahip olur. İmandaki samimiyet ve Allah'a olan bağlılık, müminin davranışlarına ve sözlerine yansır. Bu şekilde davranan bir müminde tevazu, yumuşak huyluluk ve merhamet duyguları gelişir. İzzet sahibi müminler, birbirilerine karşı sevgi ve merhametle davranırken, inkarcılara karşı ise onurlu ve kararlı bir duruş sergilerler. Bu da izzetin iman ile olan derin bağını gösterir. Böylesine güçlü bir imana sahip olan müminler, Allah'ı sever, Allah da onları sever. Yüce Allah gelen ayeti kerimede müminleri bu şekilde övmektedir:

‘Ey İman edenler! Sizden kim dinden dönerse (bilin ki) Allah onların yerine öyle bir topluluk getirir ki, Allah onları sever, onlar da Allah'ı severler. Onlar müminlere karşı alçak gönüllü, kafirlere karşı güçlü ve onurludurlar. Allah yolunda cihat ederler. (Bu yolda) hiçbir kınayıcının

---

³² Enam 6/95-96

³³ Komisyon, *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, 5/2/444.

³⁴ İbrahim 14/19-20

kınamasından da korkmazlar. İşte bu Allah'ın bir lütuftur. Allah'ın lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.³⁵

Ayeti kerimede bahsedilen müminlerin özellikleri şunlardır:

- a. Allah'ın sevdiği kullarıdır. Allah'ın kulunu sevmesinin işareti onu doğru yola iletmesi, ondan razı ve memnun olması, kulluğunun gereği olan ibadetlerine çokça sevap vermesidir. Müminin, mümin kardeşlerine karşı yumuşak huylu ve merhametli olması, kafir ve münafıklara karşı ise onurlu bir duruş sergilemesi da Allah'ın onları sevdiğinin alametidir.
- b. Müminler de Allah'ı severler. Bu sevgi Allah'ın nimetlerini ve lütuflarını düşünme neticesinde kişinin kalbinde meydana gelir. Mümin Allah yolunda gayret gösterir. Malıyla infak eder. Gerekğinde canını bile Allah yolunda feda etmekten çekinmez.
- c. Müminlere karşı alçakgönüllü, merhametli ve naziktirler. Onlara karşı kaba kuvvetle yaklaşmaz, zekâlarını ve yeteneklerini din kardeşlerine zarar vermek için kullanmazlar.
- d. Kafirlerle karşı onurlu ve kararlı bir duruş sergilerler. İslam düşmanlarına karşı tavizsiz ve dirençlidirler. Maddi menfaatlerle karakterlerini değiştirmeyecek kadar yüce şahsiyet sahibidirler.
- e. Allah yolunda mücadele ederler. Allah'ın rızası için hak ve adaleti savunma gayreti içerisindeyler. Bu uğurda karşılaşılabilecekleri zorluklara sabırla göğüs gererler.
- f. İslam yolunda mücadele ederken hiçbir eleştiriden çekinmezler. Allah yolunda ilerler ve O'nun hükümlerini yerine getirirler. İslam karşıtlarının eleştirilerine ve alaylarına aldırış etmezler. Çünkü inananlar yaptıklarının karşılığını Allah'tan beklerler.

Yüce Allah müminleri zillet ve üzüntüden men etmiştir. 'Gevşemeyin, hüzünlenmeyin. Eğer (gerçekten) iman etmiş kimseler iseniz üstün olan sizlersiniz.'³⁶ Müslüman başına gelen sıkıntılardan, bela ve musibetlerden dolayı yılmaz. Kaybettiği fırsatlar için üzülmez, çünkü imanından dolayı üstün olduğunu, Allah'ın inayetinin onunla olduğunu bilir. Mümin her zaman

---

³⁵ Maide 5/54

³⁶ Ali İmran 3/139

üstündür zira, Allah'ın gösterdiği yolda ilerlemektedir. Müminin üstlendiği rol de üstündür, çünkü insanlık için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmettir.³⁷

3.3. Kur'an-ı Kerim'in Sıfatı Olarak Geçtiği Ayetler

Allah Teala kendisi için "izzet" sıfatını kullandığı gibi yüce kelamı Kur'an-ı Kerim içinde aynı sıfatı kullanmıştır. "Kur'an kendilerine geldiğinde onu inkâr edenler mutlaka cezalarını göreceklendir. Şüphesiz o çok değerli ve sağlam bir kitaptır. Ona ne önünden ne de ardından batıl gelemes. O hüküm ve hikmet sahibi, övülmeye layık olan Allah tarafından indirilmiştir."³⁸ Ayet metninde geçen "aziz" kelimesi "çok değerli", "güçlü" manalarına da gelmektedir. Kur'an'ın kıymetli oluşu, Allah kelamı olması, O'nun katından indirilmesi ve hiçbir asılsız ya da faydasız bir unsur içermemesi, yani baştan sona hakikati barındırmasından kaynaklanır. Bu niteliği sayesinde mesajına aykırı her türlü inanç ve ideolojiye galip gelir. Çünkü Kur'an "hikmet sahibi, övgüye layık olan Allah tarafından indirilmiştir"; hikmet sahibi olandan da ancak hikmete uygun olan, yani mutlak doğru ve mutlak yararlı olan sözler iner.³⁹

3.4. İzzet Sahibi Olduğunu Düşünen İnkarcıların Durumunu Anlatan Ayetler

Her kim izzeti Allah'tan başkasında ararsa Allah onu alçaltır. "Oysa güç, şan ve şeref" yani galebe çalma ve kuvvet "yalnızca Allah'a" ve Allah'ın izzet verip güçlü kıldığı Peygamberine ve müminlere aittir ki onlar da bununla özellik kazanmış kimselerdir. Nitekim düşüklük ve miskinlik yani zillet şeytan ve onun süprüntüsü olan kafir ve münafıklara özgüdür.⁴⁰

Dünyada olduğu gibi ahirette de kafirler ve münafıklar aşağılanmış bir halde bulunacaklardır. "Ona, "Allah'tan kork!" denildiğinde kibri onu daha fazla günaha iter. Ona cehennem yeter! Ne

³⁷ Seyyid Kutup, *Fi Zilalil Kuran*, çev. Salih Uçan, Vahdettin İnce (İstanbul: Dünya Yayınları, 1991), 327.

³⁸ Fussilet 41/41-42

³⁹ Komisyon, *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, 5/4. 717.

⁴⁰ Zemahşeri, *Keşşaf Tefsiri*, 6. 742.

kötü bir barınaktır orası!”⁴¹ İnsanı münafıklıktan, fitneden ve riyadan koruyacak en üstün erdem takvadır. Allah’a saygısı olan ve O’dan korkan kişi, bu kötü huylardan uzak durur. Allah Teala bir topluluğun kötü özelliklerini gösterip onları eleştirdiğinde, bu eleştirinin kişilerin kendisine değil, kötü niteliklerine yönelik olduğu anlaşılmalıdır. Dolayısıyla kim bu kötü özelliklere sahipse eleştiriyi hak etmiş olur. Bu ayetler Peygamber Efendimizin dönemindeki birkaç münafık hakkında indirilmiş olsa da münafıklık, riyakarlık, bozgunculuk ve yıkıcılık gibi kötü huylar açısından tüm insanlık için bir uyarı ve caydırıcı nitelik taşımaktadır.⁴²

4. İzzet Çeşitleri

4.1. Övülen İzzet

Kâinata her şeyi yaratan Yüce Allah’tır. Bu Allah’ın kudrete ve büyüklüğünün bir tezahürüdür. Allah kendini aziz sıfatı ile övmüştür. “Onlar, müminleri bırakıp kafirleri dost edinen kimselerdir. Onların yanında izzet ve şeref mi arıyorlar? Halbuki bütün izzet ve şeref Allah’a aittir.”⁴³ İzzeti kafirlerin yanında olmakla elde edeceklerini düşünenlere ve onlarla beraber Müslümanlara karşı olanlara Allah’ın cevabı açıktır. İzzet bütünüyle Allah’a aittir. Burada müminler için de önemli mesajlar vardır. Müminlerin asıl güvenecekleri, yol arkadaşlığı yapacakları kimseler din kardeşleridir. Farklı din ve inançlara sahip kişilere bu kadar güvenmek doğru olmaz. İnançsız kişilere güvenmek her zaman tehlikelidir. Kişinin imanında zayıflamaya, özgüven eksikliğine neden olabilir.⁴⁴

Allah Teala kendisini “aziz” sıfatı ile vasıflandırdığı gibi kelamı olan Kur’an-ı Kerim’i de bu vasıfla övmüştür. “Kur’an kendilerine geldiğinde onu inkâr edenler mutlaka cezalarını göreceklendir Şüphesiz o çok değerli ve sağlam bir kitaptır. Ona ne önünden ne de ardından batıl gelemes. O hüküm ve hikmet sahibi, övülmeye layık olan Allah tarafından indirilmiştir.”⁴⁵ Kur’an-

---

⁴¹ Bakara 2/206

⁴² Komisyon, *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, 5/1. 321-322.

⁴³ Nisa 4/139

⁴⁴ Komisyon, *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*, 5/2 164-165.

⁴⁵ Fussilet 41/41-42

ı Kerim Allah'ın aziz kılması ile mükemmel bir kitaptır. Allah bu kitabı insanlardan, cinlerden ve şeytanlardan gelecek tahrif ve bozulmalardan korumuştur.⁴⁶

Allah Teala Kur'an-ı Kerimde izzeti ve mülkü dilediğine vereceğini şu şekilde açıklamıştır. “De ki: ‘Ey mülkün sahibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini aziz edersin, dilediğini zelil edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetersin.’”⁴⁷

Allah, dilediği kişilere mülk ve izzet bahşeder ve dilediğinden de geri alır. Bu, tamamen Allah'ın iradesine bağlıdır. Fahrettin Er-Razi ayeti şu örneklerle açıklamıştır. “Mülkü dilediğine verirsin” cümlesinden maksat:

- a. Nübüvvetir: Peygamberlik en yüce mülk makamıdır. Peygamberler, insanlara hem maddi hem manevi açıdan etkide bulunurlar. Manen etkileri, insanların onların öğretilerini ve şeriatlarını kabul ederek hakikatlerine iman etmelerini gerektirir. Maddi etkileri ise insanların isyan edip hakkı işitmediklerinde azaba layık olmalarınıdır.
- b. Makam ve mal çokluğudur: Bu tanıma, canlı ve cansız her şey; evler, gelir sağlayan araziler, tarlalar, mahsuller ve nesiller dahildir. Makam ise birinin kendi yetki alanında kendisi ile tartışmaya giren kişiyi alt edebilecek güce sahip olduğu bir durumdur.

Son derece akıllı ve gayretli toplulukların, büyük çabalar sarf etmelerine ve dikkatle çalışıp özen göstermelerine rağmen çok az mal edinebildiklerine şahit oluyoruz. Aklını kullanmayan ve gaflet içinde olan birçok kişinin, büyük servet ve mülke sahip olduğunu da görüyoruz. Makam elde etmeye gelince, bu duruma örnek vermek oldukça basittir. Çok sayıda hükümdar ve yönetici görüyoruz ki, makam kazanmak için büyük servetler harcıyorlar; ancak buna rağmen halkın gözünde giderek daha fazla küçümseniyorlar ve itibar kaybediyorlar. Zalimin sahip olduğu mülk, ancak Allah'ın ona bahşetmesiyle mümkündür. Bu açık bir sözdür. Bazen bir kişi, insanların saygı gösterdiği, kalplerin ona yöneldiği bir konumda bulunur; yardım her zaman onun yanında olur ve zafer ona eşlik eder. Bazen de bunun tam tersi olur. Bir kişi, hükümdarların bu değişken

---

⁴⁶ Ebu Cafer Muhammed B. Cerir et-Taberi, *Taberi Tefsiri (Mefâtihu'l-Gayb)*, 7. 269.

⁴⁷ Ali İmran 3/26

durumlarını dikkatlice düşündüğünde, tüm bu olayların Allah'ın takdiri ile meydana geldiğini anlamak zorunda kalır.⁴⁸

Allah'ın izzeti: Mülk ve ebediyet, azamet ve büyüklük, cömertlik ve ihsan, yücelik ve bağımsızlık celal ve ihtişam; Resulünün izzeti: Tebliğ ve tebyin, doğru bir makam ve seçkin bir konum, düşmanlara karşı zafer; Müminlerin izzeti: En hayırlı ümmet olmaları ve üstün olma, sayıca çok olmadır.⁴⁹

Yüce Allah alemlere rahmet olarak göndermiş olduğu Hz. Muhammed Mustafa (sav)'i ve müminleri de aziz sıfatı ile vasıflandırmıştır. "...halbuki asıl üstünlük, ancak Allah'ın, Peygamberinin ve müminlerindir; fakat münafıklar bunu bilmezler.⁵⁰

Beni müstalik gazvesi dönüşünde biri Ensar'dan biri Muhacir'den olan iki kişi arasında meydana gelen bir olay üzerine inen bu ayetlerde münafıkların başı olan Abdullah b. Ubey b. Sellül, maddi güç ve kuvvetine güvenerek, "Bunlar (muhacir) bizim beldemizde bize kafa tutuyor, üstünlük taşıyorlar. Onlarla bizim durumumuz 'Köpeğini semirt, seni yesin' sözündekine döndü. Hele Medine'ye varalım, göreceksiniz güçlü olan zayıf olanı oradan çıkaracak!" demişti. Allah Teala bu kişinin sözünün doğru olmadığını, asıl güç, şeref ve onurun kendisine, resulüne ve müminlere ait olduğunu ayeti kerime ile bildirmiştir.

4.2. Yerilen İzzet

Kur'an-ı Kerim'de övülen izzetin Allah'a, Kitabına, Resulüne ve müminlere ait olduğunu gördük. İzzet vasfı ifrat ve tefrite varmadığı müddetçe kişiyi yücelten bir özellik olmuştur. İzzet sıfatının yerilmesi ve tam tersi bir mana ifade etmesi ise kafirde, münafıkta, cemaat taassubunda ve zenginliğin verdiği şımarıklıkta bu sıfatın ifrat ve tefrit noktasına ulaşarak kibir, gurur ve inatçılığa dönüşmesinden kaynaklanmaktadır.

⁴⁸ Fahrettin Er Razi, *Tefrisi Kebir Me'fatihu'l Gayb* (İstanbul: Akçağ Yayınları, 1988), 1.749.

⁴⁹ Ebu İshak Ahmet b. Muhammed b. İbrahim es-Sa'lebi, *El-Keşf ve'l Beyan an Tefsir el-Kur'an* (Daru't Tefsir, 2015), c 26 s 466.

⁵⁰ Münafikun 63/8

Kafirdeki izzet kibir ve inattır. ‘‘Sad, O şanlı, şerefli Kur’an-a andolsun (ki o, Allah sözüdür). Fakat inkâr edenler bir büyüklenme ve ayrılık içindedirler.⁵¹ Kur’an-ı Kerim’de öğüt almak isteyenler için öğütler, ibret almak isteyenler için ibretler vardır. Ama inkâr edenler bundan hiçbir şekilde faydalanamazlar. Çünkü onlar boş bir gurur, büyüklenme, derin bir ayrılık, muhalefet ve inatlaşma içindedirler.⁵²

‘‘Onlar kendileri için kuvvet ve şeref (kaynağı) olsunlar diye, Allah’tan başka ilahlar edindiler.⁵³ Ayeti kerimede münafıklardan bahsetmektedir. Münafık ‘‘inanmadığı halde kendisini mümin gösteren kimse’’ demektir. Bu yüzden münafıklar kafirlerden daha tehlikelidir. Tapmış oldukları putlara Allah katında kendilerine şefaathçi olsunlar, azaptan kurtaracak yardımcıları olsunlar diye tapınırlar ve böylece onların kendilerine izzet kazandırmalarını isterler.⁵⁴

İnsanın dünya hayatının süsüne aldanması ile veya zenginliğin verdiği güç ile izzet sahibi olacağını zannetmesi doğru değildir. Bu nevi izzet Kur’an-ı Kerim’de yerilmiştir. ‘Onlara şu iki adamı örnek ver: Onlardan birine iki üzüm bağı vermiş, bağların çevresini hurmalarla donatmış, ikisinin arasına da bir ekinlik koymuştuk. Her iki bağda meyvelerini vermiş ve ürünlerinden hiçbir şeyi eksik bırakmamıştı. Bu iki bağın arasından bir de nehir fişkırtmıştık. Derken onun büyük bir serveti oldu. Arkadaşı ile konuşurken ona dedi ki: ‘‘Benim malım seninkinden daha çok. Adamlardan yana da senden daha üstünüm. Derken kendine zulmederek bağına girdi. Şöyle dedi: ‘‘Bunun sonsuza dek yok olacağını sanmıyorum. Kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Rabbime döndürülsem bile andolsun bundan daha iyi bir sonuç bulurum...’’⁵⁵ Ayetlere göre, inkâr eden kişi büyük bir servete sahipken, inanan kişi fakir ve zayıftır. İnkâr eden kişi, Allah’ın verdiği nimetlere şükretmek yerine, zenginliğini fakir arkadaşına karşı bir kibir aracı haline getirmiştir. O kadar kendini kaybetmiştir ki malının hiç tükenmeyeceğini, zenginliğinin ona sağladığı gücün asla sona ermeyeceğini ve kıyametin kopmayacağını düşünmektedir. Kıyamet kopsa bile, ahirette dünyadakinden daha iyi bir durumda olacağını zannetmektedir. İnanan arkadaş ise ona öğüt vermiş ve topraktan yaratıldığını, sahip olduğu tüm nimetlerin Allah’tan geldiğini unutmaması gerektiğini hatırlatarak, bu kibirli davranışın onu Allah’a şirk koşma noktasına getirdiğini

⁵¹ Sad 38/1-2

⁵² Ebu’l-Fida İsmail İbn Kesir, *Hadislerle Kur’an-ı Kerim Tefsiri*, çev. Prof. Dr. Bekir Karlığa, Prof. Dr. Bedrettin Çetiner (Çağrı Yayınları, ts.), 2.043.(Çağrı Yayınları, ts.), 2.043.

⁵³ Meryem 19/81

⁵⁴ Zemahşeri, *Keşşaf Tefsiri*, 4 240.

⁵⁵ Kehf 18/32-36

belirtmiştir. Benzer bir örneği Hz. Musa'nın akrabası olan, önce ona iman edip daha sonra kıskançlığı ve hırsı yüzünden inkâr eden Karun'da görüyoruz. “Şüphesiz Karun, Musa'nın kavmindendi. Onlara karşı azgınlık etti. Biz ona anahtarlarını taşımak bile güçlü bir topluluğa ağır gelecek hazineler verdik. Hani, kavmi kendisine şöyle demişti: ‘Böbürlenme! Çünkü Allah böbürlenip şımaranları sevmez.’”⁵⁶

Karun İsrailoğulları içinde dini bilgisi en fazla olan kişilerdendi. İlmi ve serveti ile övünür, kavmine karşı büyüklük taslardı. Servetinin verdiği geçici güç gerçekleri görmesini engelledi, kibir ve gururu yüzünden helak olup gitti.

Kendilerine Allah'ın verdiği nimetlerle şımaran, acizliğini unutup büyüklük taslayan kimselerin sonu şu ayeti kerimede ifade edildiği gibi cehennemdir. ‘Allah'tan kork!’ dense gururu kendisini günaha sürükler. Ona cehennem yeter! Orası ne kötü bir yataktır!”⁵⁷Elbette bir imtihan dünyasında yaşıyoruz. Yüce Allah'ın biz kullarını çeşitli şekillerde imtihan ettiğini biliyor ve inanıyoruz. Kur'an-ı Kerim'de yerilen zillete düşmemek için dikkat etmemiz gereken hususlar vardır:

Mümin olarak Allah Teala'ya olan imanımızı güçlendirmeli ve O'na güvenmeliyiz. ‘Hani münafıklar ve kalplerinde hastalık bulunan kimseler, ‘Bunları dinleri aldatmış’ diyorlardı. Halbuki kim Allah'a tevekkül ederse hiç şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.’”⁵⁸ Bedir savaşında Müslümanların sayıca ve teçhizat bakımından azlığını görerek onların yenileceğini zanneden münafıklar ve müşrikler eleştirilmektedir. Şan, şeref ve izzeti maddi olanda arayanlar Allah'ın yardımı ile müminleri desteklediğini, gerçek izzet ve şerefın onlarda olduğunu göremezler.

Müminler ise kendilerini her zaman gören ve gözeten Allah'a güvenirler. Gerçek izzetin maddi ve sayıca çok olanda değil, Yüce Allah'a gönülden bağlanmada ve O'na samimi kul olmada olduğunu bilirler.

Dünya hayatının geçici nimetlerine kapılmadan, verilen bunca nimetin birer imtihan olduğu bilinci ile hareket etmeliyiz. Mümin Allah'a güvenir ve O'na gönülden bağlanır. Münafık ve müşrikler Allah'tan başka tanrılara gönül bağlamışlardır. ‘Münafıklara, kendileri için dolu bir azap

---

⁵⁶ Kasas 28/76

⁵⁷ Bakara 2/206

⁵⁸ Enfal 8/49

olduğunu müjdele. Onlar, müminleri bırakıp kafirleri dost edinen kimselerdir. Onların yanında izzet ve şeref mi arıyorlar? Halbuki bütün izzet ve şeref Allah'a aittir.”⁵⁹ Burada münafıkların müminleri bırakıp kafirleri dost edinmeleri, kuvvetli ve izzet sahibi olabilmek için Müslümanlarla birlikte olmaya çalışmaları eleştirilmektedir. Müminlerin asıl güvenecekleri, birlikte hareket edecekleri kişiler iman kardeşleridir. Güçlü ve şeref sahibi olmak için müminleri bırakıp kafirlere yaklaşan kimselerde aşağılık duygusu, özgüven eksikliği ve iman zaafi bulunur. Mutlak güç ve üstünlük Allah'a aittir. Mümin Allah'a güvendiği, O'na sığındığı, izzeti O'na kul olmakta aradığı için manevi bakımdan daha güçlü ve şereflidir.

5. Övülen İzzetin Etkileri ve Sonuçları

Övülen izzetin dünyada güzel etkileri, ahirette de güzel sonuçları vardır. Yerilen izzetin ise dünyada olumsuz etkileri ve ahirette vahim sonuçları vardır.

5.1. Övülen İzzetin Dünyadaki Etkileri

5.1.1. Hak Üzerinde Sebat ve Kararlılık

Mümin her zaman Allah'ın adaletine güvenir. Yüce Allah kıyamet gününde ihtilafa düşen, haksızlık eden insanların arasında adaletle hükmedecektir. Haksız olanları cezalandıracak ve haklı olanlara hakkını verecektir. Peygamberimizden işlerini Allah'a havale etmesi ve O'na güvenmesi istenmiştir. Yüce Allah'ın peygamberine ve inanan kullarına yeteceği pek çok ayette vurgulanmaktadır. Bunu bilen mümin her zaman hak üzere olmaya gayret eder. Bu özelliğinden asla taviz vermez. Ayeti kerimelerde ifade edildiği gibi her zaman Allah'a güvenir ve O'na dayanır.

---

⁵⁹ Nisa 4/138-139

“Şüphesiz senin Rabbin onların arasında hükmünü verecektir. O, mutlak güç sahibidir, hakkıyla bilendir. Öyle ise Allah’a tevekkül et. Çünkü sen apaçık bir hak üzere bulunuyorsun.”⁶⁰

5.1.2. Bela ve Musibetlere Karşı Sabır

“Ey Muhammed! Onların söylediklerine karşı sabret. Güçlü kulumuz Davud’u hatırla. O, Allah’a çok yönelen bir kimse idi.”⁶¹ Bu ayet Resulullah’a bir teselli sunarken, kafirler için bir tehdit içermektedir. Müşriklerin sözleri dini küçümseme anlamına geldiği için, Yüce Allah peygamberine onların eziyetlerine karşı sabırlı olmasını emretmiştir. Davud, Süleyman, Eyüp ve diğer peygamberlerin hayatlarından bahsederek başlarına gelen olayları aktarmıştır. Onlar da karşılaştıkları sıkıntılara sabretmişlerdir. Sonuç olarak Allah, onların zorluklarını ortadan kaldırmış ve akıbetlerini en güzel bir şekilde sonuçlandırmıştır. Sen de aynı şekilde sabredersen, senin sonunda en güzel şekilde olur.⁶²

5.1.3. Kur’an-ı Kerime ve Peygamberin Sünnetine Sımsıkı Sarılmak

Müminde bulunan izzet sıfatının dünyadaki etkilerinden birisi de Allah’ın ve Resulünün yap dediklerini yapmak, yasakladıklarından kaçınmaktır. İyiliği emredip kötülükten alıkoymaktır. Kendilerine gelen vahyin gerçek olduğunu bilmek ve şu ayette ifade edildiği gibi hakikatini anlamaya çalışmaktır. “Kendilerine ilim verilenler, Rabbinden sana indirilen Kur’an’ın gerçek olduğunu ve onun, mutlak güç sahibi ve övgüye layık Allah’ın yoluna ilettiğini görürler.”⁶³

---

⁶⁰ Neml 27/78-79

⁶¹ Sad 38/17

⁶² Muhammed Ali Es-Sabüni, *Safvetü ’l-Tefasir (Tefsirlerin Özü)*, 7/5. 266.

⁶³ Sebe 34/6

5.2. Övülen İzzetin Ahiretteki Sonuçları

5.2.1. Günahların Affına Vesile Olur

Müminin izzeti dünyada kendisine şeref, haysiyet ve Allah katında değer kazandırdığı gibi ahirette de büyük mükafatlar kazandıracaktır. Dünyadaki sabrı, şükrü ve itaati ile elde ettiği bu sıfat ahirette günahlarının affına ve Allah'ın rızasına erişmeye vesile olacaktır. Hudeybiye antlaşmasından bahseden ayetlere baktığımızda mümin erkeklerin ve mümin kadınların altlarından ırmaklar akan cennetlere gireceği ve günahlarının affedileceği⁶⁴ müjdesi verilmektedir. Allah Teala dünyada çekilen sıkıntıların, bela ve musibetlere sabrın mükafatını ahirette ayette bahsedildiği şekilde verecektir. Dünyada kazanılan fetihler, alınan karşılıklar ahirette daha büyük mükafatlarla tamamlanacaktır.

5.2.2. Sonsuz Cennete ve Mutluluğa Vesile Olur

Allah Teala müminlerin ahiretteki mükafatlarını sayarken bitmeyen sonsuz nimetlerden, ebedi kalacakları cennetlerden ve bu nimetleri elde edecek olan kullarının özelliklerinden bahseder. “Şüphesiz, iman edip salih amel işleyenler için içlerinde ebedi kalacakları Naim cennetleri vardır. Allah gerçek bir vaatte bulunmuştur. O mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”⁶⁵

Müminlerin iyiliği emredip kötülükten sakındırmaları, namazlarını kılıp zekatlarını vermeleri, Allah ve Resulüne itaat etmeleri Allah'ın rahmetini ve rızasını kazanmalarına vesile olacaktır. Allah'ın rızası, bütün cennet nimetlerinden daha kıymetlidir.

---

⁶⁴ Feth 48/5

⁶⁵ Lokman 31/8-9

6. Yerilen İzzetin Etkileri ve Sonuçları

Yerilen izzet insanı bencillığe, kibre götürür. İnsan her şeyi kendinden bilmeye başlar. Böyle bir karaktere sahip olanlar için yerilen izzetin dünyada olumsuz etkileri ve ahirette kötü sonuçları vardır.

6.1. Yerilen İzzetin Dünyadaki Etkileri

6.1.1. Heva ve Heveslerin Peşinden Gitmek

İnsan arzularını, isteklerini nasıl kontrol edeceğini iyi bilmelidir. Nefis ve şeytan daima kötülüğü emreder. Allah'ın emir ve yasaklarına dikkat etmeyen kişi şeytanın vesveseleri ile helal olanlardan çok haram olanlara yönelmeye başlar. Yasaklar ve çirkinlikler ona daha çekici ve cazip gelir. Nefis; ibadetlerin, hayır hasenatın zorluklarına ve bedeline katlanmak istemez. En kolay ulaşabileceği ve hoşuna giden zevk, eğlence ve çıkar odaklı şeylere meyleder. İşte bu nefsin heva ve hevesidir. Allah Teala birçok ayeti kerimede insanın heva ve hevesine uymamasını, şeytanın yolundan gitmemesini istemiştir. “Ey iman edenler! Hepiniz topluca barış ve güvenliğe (İslam'a) girin. Şeytanın adımlarını izlemeyin. Çünkü o, size apaçık bir düşmandır. Size apaçık deliller geldikten sonra, eğer yine de yan çizerseniz, bilin ki Allah, gerçekten mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.”⁶⁶

İnsan nefsinin isteklerine uymaya başladığında bir süre sonra arzularının esiri olmaya başlayacaktır. Elinde bulundurduğu nimetleri veren Allah'ı unutup, kazandıklarını kendinden bilmeye başlayacak ve ayetin ifadesi ile nefsinin ilah edinecektir. “Kendi nefsinin arzusunu kendisine ilah edineni gördün mü? Ona sen mi vekil olacaksın.”⁶⁷ Böyle insanların kendilerinde gördükleri izzet, aslında düştükleri zilleti göstermektedir.

---

⁶⁶ Bakara 2/208-209

⁶⁷ Furkan 25/43

6.1.2. Bölünme Çatışma ve Başarısızlık

Yerilen zillet inanmayanlarda gurur, kibir ve inatçılık olarak tezahür eder. Nitekim kafirler kibir, gurur ve inatları yüzünden İslam karşısında hiçbir zaman başarılı olamamışlardır. Bu kötü özellikleri yüzünden kendi aralarında bile tam anlamıyla birlik ve beraberliği sağlayamamışlardır. Ahzab suresinde Hendek savaşından bahsederken kafirlerin başarısızlıklarını açıkça görmekteyiz. Hicretin beşinci yılında gerçekleşen ve bir ay süren savaşta yaklaşık on bin kişilik bir ordu ile Medine'yi kuşatan düşman ordusu bir sonuç alamamıştır. Sonunda dayanamayıp geri Mekke'ye dönmek zorunda kalmışlardır. ‘Allah inkarcıları, hiçbir şey elde edemedi, kin ve öfkeleri ile geri çevirdi. Allah'ın desteği müminler için yeterlidir. Allah güçlüdür, üstündür.’⁶⁸

6.2. Yerilen İzzetin Ahiretteki Sonuçları

6.2.1. Allah'ın Gazabını Hak Etmek

Kur'an hem uyarı hem de müjde veren bir kitabdır. Bu mesajı iletirken dengeli bir tavır sergiler. Kur'an'ın anlatımına baktığımızda, azap gelmeden önce insanlara bilgilendirme yapıldığını görmekteyiz; çünkü asıl gaye azap değil rahmettir. Nitekim azap öncesi yapılan uyarılar da bu durumu pekiştirmektedir. Yüce Allah asla kullarına haksızlık etmez; ancak azap onların kendi eylemlerinin sonucu olacaktır. ‘Kim doğru yolu bulmuşsa, ancak kendisi için bulmuştur; kimde sapmışsa kendi aleyhine sapmıştır. Hiçbir günahkâr, başka bir günahkarın günah yükünü yüklenmez. Biz, peygamber göndermedikçe azap edici değiliz.’⁶⁹ Kullarını ceza vermeden önce tüm bahanelerini ortadan kaldırmak, Yüce Allah'ın insana yönelik bir merhamet göstergesidir. Allah Teala peygamberler aracılığı ile insanlara gerekli bilgileri iletir ve böylece mazeret kapısını kapatır.

---

⁶⁸ Ahzab 33/25

⁶⁹ İsra 17/15

İnsan yaptığı kötü eylemlerden bizzat sorumludur ve bu yüzden hesap verecektir. Allah Teala insanlara iyiyi ve doğruyu göstermesine rağmen sapkınlık ve taşkınlık edenler ahirette ilahi gazapla karşılaşacaklardır. ‘‘Andolsun, Firavun’un ailesine de uyarıcılar gelmişti Bütün ayetlerimizi yalanladılar. Biz de onları mutlak güç ve iktidar sahibinin yakalaması gibi yakaladık.’’⁷⁰ Allah firavun ve kavmini Musa (as)’ı mucizelerle göndererek uyardığını bildiriyor. Firavun ve halkı kibirlerinden bu uyarılara kulak asmayarak denizde boğulmuş ve hak ettikleri cezayı bulmuşlardır. Ahirette ise Allah’ın daha büyük azabı ile karşılaşacaklardır.

6.2.2. Cehennem Azabını Tatmak

Allah Teala Tevrat’ı, İncil’i, Kur’an-ı Kerim’i ve bütün ilahi kitapları insanları dalaletten hidayete, karanlıklardan aydınlığa çıkarmak için göndermiştir. Kabul edip iman edenler hidayete erip kurtulmuştur. İnkâr edip küfre düşenler ise dalalet ve sapıklık içerisinde kalmıştır. İnkâr edip küfre girenler ahirette cehennem ateşine atılacaklardır. ‘‘Şüphesiz ayetlerimizi inkâr edenleri biz ateşe atacağız Derileri yanıp döküldükçe, azabı tatmaları için onların derilerini yenileyeceğiz. Şüphesiz, Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.’’⁷¹

Ahirette inkâr edenler tam anlamı ile bir çöküş ve başarısızlık yaşayacaklardır. Dünyada kendi elleri ile yaptıkları kötülükler ve inkarları sebebiyle ahirette yukarıda belirtilen ayetteki gibi çetin bir azaba çarptırılacaklardır. Tapmış oldukları putlar onlara düşman olacaktır. ‘‘Onlar, kendileri için kuvvet ve şeref kaynağı olsunlar diye, Allah’tan başka ilahlar edindiler. Hayır! İlahları, onların ibadetlerini inkâr edecekler ve kendilerine düşman olacaklardır.’’⁷²

---

⁷⁰ Kamer 54/41-42

⁷¹ Nisa 4/56

⁷² Meryem 19/81-82

Sonuç

Kavramların, bir metnin doğru ve derinlemesine anlaşılmasındaki önemi tartışmasız bir gerçektir. Bu çalışmada izzet kavramının farklı anlamlarını ve bu kavramın Kur'an'ı Kerimdeki ayetlerde nasıl kullanıldığını inceledik. Ayrıca, izzet kavramı ile ilgili benzer ve zıt anlam taşıyan kelimeler üzerinde de durarak bu kavramın dilsel kökenlerine ve anlamlarına odaklandık. Klasik Arapça sözlüklerden yola çıkarak, izzet kelimesinin çeşitli anlamlarını tespit ettik ve bu kavramın Kur'an-ı Kerim'de hem isim hem de fiil formlarında geçtiğini belirledik. Her ayette aynı anlamı taşımadığını, ayetin bağlamına ve hitap ettiği topluluklara göre anlamının değiştiğini gördük. Bu da Kur'an'daki kavramların bağlama göre nasıl derinlik kazandığını ve farklı mesajlar içerebildiğini göstermektedir.

İzzet kelimesi, Allah, Peygamber ve müminlerle ilişkilendirildiğinde şan, şeref, yücelik, değerli olma ve güç gibi olumlu anlamlar taşırken; kafirler, müşrikler ve münafıklarla ilişkilendirildiğinde ise kibir, gurur ve inat gibi olumsuz anlamlar yüklenmektedir. Bu, izzetin hem yüce hem de yerilen bir kavram olarak iki farklı bağlamda nasıl kullanılabileceğini ortaya koyar. Çoğu ayet-i kerimede, aziz kelimesi Allah Teala'nın Esmâ-i Hüsnâ'sı olarak geçmekte ve Allah'ın mutlak kudretini simgelemektedir.

Çalışmamızda ayrıca, izzet vasfının müminlerin dünya hayatındaki ve ahiretteki etkilerini değerlendirdik. Dünya hayatında izzet, müminlerin Allah'a olan bağlılığını ve O'nun rızasını kazanma çabalarını ifade ederken, ahirette bu vasfın büyük lütuflarla ödüllendirileceğini gördük. İzzet sahibi müminlerin, Allah'ın gösterdiği yolda ilerleyerek hem bu dünyada onurlu bir duruş sergilediklerini hem de ahiret hayatında Allah'ın rızasına mazhar olacaklarını tespit ettik. Öte yandan, kibir, gurur ve inat gibi olumsuz anlamlarda kullanılan izzetin hem dünyada olumsuz sonuçlar doğurduğunu hem de ahirette ciddi cezalarla sonuçlanacağını öğrendik.

Bu çalışmanın sonunda, izzet kavramının hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle, Kur'an-ı Kerim'de derin bir anlam taşıdığını ve müminler için hem dünyevi hem de uhrevi sonuçlar doğuran önemli bir ahlaki erdem olduğunu ortaya koyduk.

KAYNAKÇA

- Abdurrahman Es-Sa'di. *Tafsīru Asmā' Allāh al-ḥusnā*. thk. Dr. Ubaid b. Ali Al Ubaid, ts.
- Celalettin Es-Suyuti. *Mu'cemu Mekalid-ül Ulum*. Kahire: Darul êdâd, 2004.
- Dr. Muhammed B. Abdullah el-Habadan. "İzzet: Kökeni, sebepleri ve geçtiği yerler". Nur el-İslam Vakfı, ts.
- Ebu Cafer Muhammed B. Cerir et-Taberi. *Taberi Tefsiri (Mefâtihu'l-Gayb)*. çev. Kerim Aytekin, Hasan Karakaya. 9 Cilt. İstanbul: Hisar Yayınevi, 1996.
- Ebu İshak Ahmet b. Muhammed b. İbrahim es-Sa'lebi. *El-Keşf ve'l Beyan an Tefsir el-Kur'an*. 33 Cilt. Daru't Tefsir, 2015.
- Ebu İshak İbrahim bin El-Sirri El Zeccac. *Tafsīr Asmā' Allāh al-ḥusnā*. Beyrut: Darul Maun Lit Türas, 1986.
- Ebu Mansur el-Ezherî. *Tezhîb el-Luga*. 16 Cilt. Beyrut: Daru İhyai al-Turas al-Arabi, 2001.
- Ebu'l-Fida İsmail İbn Kesir. *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri*. çev. Prof. Dr. Bekir Karlığa, Prof. Dr. Bedrettin Çetiner. Çağrı Yayınları, ts.
- Fahrettin Er Razi. *Tefrisi Kebir Mefatihu'l Gayb*. İstanbul: Akçağ Yayınları, 1988.
- Halil b. Ahmed el-Ferâhidi. *Kitâbu'l-Ayn*. 4 Cilt. Beyrut: Darul Kutubul Ulum, 2003.
- Hüseyin Ahmed ibn Faris b. Zekeriyya. *Makayis el-Luga*. 7 Cilt. Tunus, 1979.
- İbn Manzur. *Lisanül Arap*. İran Kum: Neşru Edip el-havze, 1984.
- İmam Gazali. *El Maksadü'l Esnâ Şerhi Esmâillâhi'l Hüsnâ*. çev. Asım Cüneyd Köksal. İstanbul: Ketebe, 2. Basım, 2022.
- İmam Kurtubi. *El-Camiu Li-Ahkami'l Kur'an*. çev. M. Beşir Eryarsoy. İstanbul: Buruc Yayınları, 2000.
- Komisyon. *Kuran Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2007.

Muhammed Ali Es-Sabüni. *Safvetü 't-Tefasir (Tefsirlerin Özü)*. çev. Prof. Dr. Sadrettin Gümüş, Yrd. Doç. Dr. Nedim Yılmaz. İstanbul: İz Yayıncılık, 2003.

Rağıb el-İsfehânî Çev: Prof. Dr. Abdülbaki Güneş, Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yolcu. *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*. İstanbul: Çıra Yayınları, 2012.

Seyyid Kutup. *Fi Zilalil Kuran*. çev. Salih Uçan, Vahdettin İnce. İstanbul: Dünya Yayınları, 1991.

Vankulu Mehmet Efendi Çev. Mustafa Koç, Eyüp Tanrıverdi. *Vankulu Lugati*. 2 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 1. Baskı., 2014.

Zemahşeri. *Keşşaf Tefsiri*. 6 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2016.